

**Досвід діяльності служби пробації Великої Британії,
який вивчено під час службового відрядження до цієї країни міжвідомчої
делегації від Державної пенітенціарної служби України
протягом 19-24 березня 2012 року у рамках проекту Ради Європи
"Підтримка в'язничної реформи в Україні"**

Національна служба управління правопорушниками (National Offender Management Service) є виконавчим органом, що діє у складі Міністерства юстиції. У підпорядкуванні цього органу перебувають Служба Пробації та Тюремна Служба Її Величності.

Ці два органи є незалежними один від одного але об'єднані однією метою – це захист суспільства від порушників і зменшення рецидивної злочинності.

Отже! Що таке Служба пробації Великої Британії, на що спрямовано її діяльність?

Служба пробації в Англії розпочала формуватися понад 100 років тому. У 1907 році було прийнято перший закон, що регламентував діяльність служби пробації.

Сьогодні служба пробації діє через 35, так званих, регіональних Трастів Служби пробації та має свій бюджет близько 900 млн. фунтів (11,3 млрд. грн.).

Ці регіональні Трасти за своєю організаційно-правовою структурою є приватними або комбінованими об'єднаннями, що побудовані в результаті конкуренції громадських об'єднань і надають послуги, пов'язані із реабілітацією правопорушників, корекції їх поведінки, а також підготовкою досудових доповідей.

Підготовка досудових доповідей є імперативною функцією, що стандартизована Міністерством юстиції Англії, ніж система послуг щодо реабілітації правопорушників, яка побудована на принципах конкуренції – залучаються такі служби, які надають більш якісні послуги у цій галузі, що зумовлюють зменшення рецидиву правопорушень. Їх робота оплачується Міністерством юстиції.

Наприклад, якщо Траст не справляється із своїми функціями, то обирається інша організаційно-правова структура, яка може вплинути результатами своєї роботи на зменшення рецидиву злочинів.

Вивчаючи досвід Трасту м. Свонсі, яке є приватним об'єднанням, можна дійти висновку, що мотивація ефективності її роботи зумовлена політикою Міністерства юстиції.

Зокрема, державою поставлено завдання, що у разі досягнення зменшення рецидиву на 3% протягом певного періоду, зберігається бюджет фінансування організації (Трасту) на цей же період або збільшується. Якщо цей показник не виконується, то 10% бюджету буде перерозподілено на інші організації, які надають більш якісні послуги з реабілітації правопорушників.

Тому, об'єктивно таке приватне об'єднання (Траст) зацікавлене, зберігаючи свій статус, надавати більш якісні послуги із реабілітації правопорушників, ніж державне – діяльність якої, раніше, була спрямована лише на виконання посадових

завдань.

Отже, на обліку Трастів перебуває близько 225 тис. правопорушників, з якими працює 20 тис. осіб персоналу.

Основними завданнями служби пробації є:

- супроводження осіб, звільнених умовно-достроково;
- забезпечення виконання альтернативних видів покарання (так званих громадських наказів).

При цьому, офіцери служби пробації працюють в установах виконання покарань (коли готують засуджених за два тижні до звільнення або умовно дострокового звільнення).

Особливу увагу заслуговує досвід роботи служби пробації за межами установ виконання покарань.

Важливою складовою діяльності Трастів є система оцінка ризиків і потреб (ризиків вчинення нових правопорушень і потреб правопорушників, які він намагався вирішити через вчинення порушення).

Ця система є стандартизованим Міністерством юстиції методом збору і оцінки відповідної інформації для наступних цілей:

- оцінка можливого повторного скоєння злочину;
- ідентифікація і класифікація соціальних та особистих проблем особи, які мають відношення до злочину;
- оцінка ризику серйозної шкоди, ризик по відношенню до індивідуумів і інших ризиків;
- ідентифікація чинників, які зменшать ризик шкоди від злочинця;
- висвітлення проблем, які потрібно вирішити в роботі із злочинцем;
- визначення потреб для подальшої оцінки фахівцем;
- визначення змін протягом періоду спостереження/покарання.

Що таке Громадські накази (також відомо як "альтернативні покарання")?

Громадські накази – це комбінація різних видів покарань або заходів, спрямованих на зменшення ризику рецидиву вчинення злочинів; відшкодовування збитків (іноді безпосередньо до жертви злочину).

Протягом періоду відбування покарання у виді громадських наказів всі правопорушники повинні зустрічатися у призначений час з представником служби пробації, під час яких обговорюються питання реабілітації та пошуку шляхів вирішення їх проблем без вчинення правопорушень.

Громадські накази передбачають:

1. Безкоштовна робота (також відомо як громадські роботи, або "Відшкодування збитків суспільству").

Правопорушники мають відпрацювати – виконати фізичну або розумову

роботу в громаді від 40 до 300 годин.

Категорії робіт зазначеного покарання передбачають: формування ландшафту, лісоводство, очищення земель, будівництво, фарбування і оздоблення, збір сміття і видалення графіті на стінах.

2. Програми корекції поведінки

Програми корекції поведінки розроблені з метою прогнозування можливої поведінки засудженого, що може сприяти вчиненню злочину. Програма охоплює різні види злочинів, включаючи домашнє насильство, злочини на сексуальному підґрунті (до речі майже половина правопорушників мають відхилення на сексуальному підґрунті), керування автомобільними засобами у нетверезому стані та інші.

Курс програми складається з 30 сесій тривалістю по 2 години кожна і проводиться у групах по 10 осіб, які вчинили схожі за природою злочини.

Також, правопорушники проходять курс програм з навчання, здобуття робочих навичок і освіти, що в майбутньому сприятиме їх працевлаштуванню.

3. Програми з реабілітації наркотичної залежності

Зазначена програма вимагає від правопорушника пройти курс лікування як мінімум протягом шести місяців, щоб зменшити або виключити залежність від наркотиків. При цьому від особи вимагається проходити регулярні тести-перевірки на присутність наркотичних засобів.

4. Програми з реабілітації алкогольної залежності

Зазначена програма вимагає від правопорушника пройти курс лікування, щоб зменшити або виключити залежність від алкоголю.

5. Комендантська година

Зазначене покарання вимагає від правопорушника знаходитися у вказаному місці протягом певного періоду (від двох до 12 годин щоденно) до шести місяців. Цей процес контролюється за допомогою електронного моніторингу.

6. Участь у спеціальних програмах

Суд може призначити правопорушнику взяти участь у спеціальних учбових програмах, навчальних програмах з основних робочих навичок та заходах з відшкодування шкоди жертвам злочинів. Зазначені програми тривають до 60 днів.

7. Судове рішення щодо позбавлення права займатися певною діяльністю

Суд може призначити правопорушнику утримуватися від певного роду діяльності від одного дня до трьох років. Засудженому забороняється відвідувати місця продажу алкогольних напоїв, відвідування футбольних матчів або контакт з дитиною.

8. Обмеження пересування

Суд може призначити правопорушнику утримуватися відвідувати певні місця

до двох років. Цей процес контролюється за допомогою електронного моніторингу.

9. Обмеження, що стосуються місця проживання

Суд може призначити правопорушнику проживати тільки за конкретним місцем проживання: гуртожиток або приватна адреса.

10. Лікування психічних вад

Суд може призначити правопорушнику пройти курс лікування психічних вад відповідно до розпорядженню доктора або психолога.

11. Центр відвідування

Центр відвідування – це умовно виправний заклад, з обов'язковою щоденною присутністю, для правопорушників віком від 18 до 24 років, які раніше не були засуджені до покарання, пов'язаного з позбавленням волі. Ті ж, які звільнилися з установ виконання покарань і вчинили тяжкі злочини перебувають у ньому на постійній основі протягом трьох місяців.

Іншим нетяжким правопорушникам може призначатися відвідування такого центру у визначені дні, при цьому, залишаючись, удома із сім'єю і працюючи на роботі.

Що ми маємо у разі порушення Громадського наказу?

Правопорушники повинні виконувати всі вимоги і будь-які інші вимоги, призначені судом.

У разі невиконання зазначених вимог правопорушник має подати обґрунтоване пояснення до Тресту (наприклад: медична довідка від лікаря або лист від працедавця).

Порушення без поважної причини реєструється як попередження. Якщо порушення вимог суду продовжуються, правопорушника викликають до суду і йому може бути призначені більш суворіші вимоги громадського наказу або навіть направленні до установи виконання покарань.

Нагляд за небезпечними злочинцями (схема МАППА)

Починаючи з 2001 року у кожному місті і регіоні Великої Британії було вирішено питання щодо покращання захисту суспільства від небезпечних злочинців завдяки плідній співпраці поліції, служби пробації, тюремної служби, соціальної служби, служби охорони здоров'я, служби по роботі з особами, які мають психічні вади, служби з житлового забезпечення і навчальні інституції.

В МАППА входять три специфічні категорії злочинців:

Перша категорія: зареєстровані правопорушники, які вчинили злочини на сексуальному підґрунті (близько 40 тис. таких осіб у Великобританії із 84 тис., які тримаються в установах виконання покарань). Ці люди були визнані винними в злочинах, починаючи від гвалтування або нападу на дітей до завантаження порнографічного матеріалу до Інтернету.

Друга категорія: злочинці, які визнані винними в жорстоких або сексуальних

злочинах (близько 15 тис. осіб).

Третя категорія: інші кривдники, які вважаються потенційно схильними до вчинення тяжких злочинів (близько 4 тис. осіб). Ця категорія може включати чоловіків, які завдавали серйозну шкоду своїм дружинам.

Якщо злочинець, який входить до категорії МАППА, не виконує вимоги нагляду, до нього застосовуються різні санкції, включаючи запит до Комісії з УДО щодо повернення до виправної установи або посилене спостереження.

Статистичні дані Міністерства юстиції свідчать про те, що у 2007 році 79 злочинців із 50,210 осіб, які знаходяться під наглядом МАППА, вчинили повторний тяжкий злочин. Це складає 0,16% від загальної кількості. Крім того деякі особи були повернуті до місць позбавленні волі через порушення умов нагляду.

**Відділ у зв'язках із засобами масової інформації,
громадськістю та міжнародного співробітництва ДПтС України
Владислав Клиша, 044 2073436, org@kvs.gov.ua**

